

Med Serviceloven fra 1998 fik intentionerne om mere brugerindflydelse til psykisk udviklingshæmmede for alvor vind i sejlene. Og selv om det er otte år siden, så er drøftelserne af brugerindflydelsen ikke blot mundet ud i nogle faste procedurer på aktivitetscentret Koloritten på Amager. I stedet forsøger medarbejderne på centret at tænke brugerindflydelse ind i alt, hvad de gør. Og det kan være lidt af en balanceakt. For pædagogerne skal ikke tage beslutningerne, men heller ikke lade stå til og fralægge sig det faglige ansvar.

”Hos os vælger brugerne sig ind på forskellige aktiviteter for fire måneder ad gangen. Nogle skal have et skub for at komme i gang, og andre gider reelt nok ikke lige det, vi foreslår dem. Men hver gang er det en afvejning af, om vi går ind og bestemmer for meget: Om vi blot giver dem skubbet til at komme af sted,

eller om vi kommer til at manipulere,” fortæller Bent Hansen, der er socialpædagog på Koloritten.

Det er altid brugeren selv, der i sidste ende skriver sig på aktiviteten – om ikke andet, så med et kryds, der udtrykker, hvad de gerne vil. Alligevel kan personalet ikke altid frasige sig en vis påvirkning fra deres side. Andre gange kan det måske være svært som bruger at vide, hvad man går ind til.

Bent Hansen husker en situation med en ældre kvinde, der tog med på ø-lejr efter lidt overtalelse og kom hjem med én kommentar: ”Vorherre bevares – det skal jeg aldrig med på mere.”

Kaffepriser og rengøring

60 udviklingshæmmede brugere tager hver dag turen til Koloritten. Her indgår de i daggrupper på cirka 20, som er sammensat på tværs af alder og formåen. I det

daglige involveres brugerne blandt andet i beslutninger, der vedrører indkøb og arrangementer.

Før i tiden valgte grupperne desuden en repræsentant til brugerrådet, men i dag er brugerrådet afløst af stormøder. Og selv om det sproglige niveau er meget forskelligt - lige fra brugere uden talesprog til brugere med ordet i deres magt - var der mange, der ytrede sig på det stormøde i november, som Sofbladet overværede.

Drøftelserne drejede sig om forhold, der også er relevante uden for Kolorittens mure. For eksempel brugerbetaling.

Det affødte således en del debat, at kaffen til termokanderne, som man tager med på tur, måske skal til at koste tre kroner pr. kop. Og protesterne udeblev ikke:

”Hvordan det?” spurgte en bruger.

”Ja, det siger jeg også – det plejer, vi aldrig at gøre,” lød det fra en anden.

”Øv,” mente en tredje.

Kolorittens brugere er voksne udviklingshæmmede fra 18 år til op i 60'erne.

Bent Hansen forklarede, at der drikkes rigtig meget kaffe på turene - og det er dyrt. Pengene for kaffen vil gå i aktivitetskassen og dermed tilbage til brugerne selv.

”Men gå nu ud i grupperne og find ud af, om I synes, at kaffen forsat skal være gratis, eller om den skal koste tre kroner pr. kop,” sagde han.

En bruger var utilfreds med, at der er for ulækkert på dametoiletet, en anden klagede over larm i spisepausen. Et forslag om at få et sponsorbarn i Afrika blev kort drøftet, indtil en bruger ”sendte den i udvalg” med et forslag om, at der blev skaffet flere informationer til næste møde.

Pædagog på sidelinjen

Hvad er det sværeste ved at være med-ordstyrer, som du var i dag, Bent Hansen?

”Det er brugernes stormøde, og det sværeste er at finde ud af, hvornår jeg siger for meget. Det er også altid svært at vide,

om de nu forstår, hvad en dårligt talende bruger siger, eller om jeg skal oversætte,” siger Bent Hansen.

Det kan kræve en vis tålmodighed hos de øvrige brugere at skulle høre en kommentar fra en dårligt talende bruger til ende. Måske stammer han og er længe om at få talt færdig, eller måske mumler han eller siger blot lyde.

”Vi gør meget ud af at forberede en dagsorden, så der for hvert punkt er en bruger, der har forberedt et indlæg. Og vi har gjort meget ud af, at man skal lytte til hinanden. Brugere skal gøre plads til hinanden, og det allerbedste er, når brugere stiller krav og spørger hinanden om hjælp,” siger Glenn Quinlan, som er leder af Koloritten.

Indflydelse eller skindemokrati

Den jævnlige diskussion af, hvor meget indflydelse brugerne har, betyder, at Kolo-

rittens personale er meget opmærksomme på, hvor brugernes indflydelse på deres eget liv halter bagefter eller måske ligefrem bliver forringet.

”Før i tiden kunne en bruger tage et års orlov for at tage på f.eks. højskole – og så vidste han, at pladsen i Koloritten stadig var her, når han kom tilbage. I dag er reglerne ændret, så brugeren maksimalt må have tre måneders orlov, og det betyder, at mange ikke tør kaste sig ud i noget nyt – for de ved ikke, om de kan vende tilbage,” siger Glenn Quinlan.

Han påpeger, at brugere heller ikke har indflydelse på, hvilke andre brugere der er i deres gruppe, ligesom de ikke er med til at ansætte personalet:

”Vi har snakket om det, men ligesom vi har en faglig vurdering af ansøgerne, så vil vi gerne kvalificere brugerne til at deltage i et ansættelsesudvalg. Indtil videre

Hvornår skal pædagogen holde mund?

Arbejdet med brugerindflydelse blandt udviklingshæmmede voksne kræver, at man som pædagog hele tiden stopper op og overvejer, om man i virkeligheden manipulerer, når man for eksempel forsøger at få brugeren til at prøve noget nyt

har nogle fået et guidekursus, så de kan hjælpe med at vise ansøgere rundt i Koloritten, når vi holder informationsdag.”

I det hele taget er det meget op til personalet at tilrettelægge rammerne, så der bliver plads til, at brugerne får reel indflydelse. Bent Hansen beskriver det således:

”Der er stor forskel på brugerindflydelse og brugermedbestemmelse. Og nogle gange kan man da godt overveje, om det er et skindemokrati. Hvis vi spørger i grupperne, hvilken farve, de synes, væggene herinde skal have, og de så vælger en mørkesort, så skal den jo være det. Men hvis vi nu ved, at de vil vælge mørkesort – og ved, at det kan vi ikke holde ud – så kan vi jo bare vælge at sige: I kan bestemme, hvad farve her skal være, og I kan vælge mellem grøn, rød eller blå.”

Af Helle Rasmussen

Fotos: Michael Daugaard

Selvbestemmelse kræver, at man kan give udtryk for, hvad man gerne vil. Når Bent Hansen er ordstyrer på stormoderne i Koloritten er den pædagogiske opgave blandt andet at vurdere, hvornår han skal træde til og hjælpe en bruger med at komme til udtryk – og hvornår han skal tie stille.

Som medarbejder i projekt "Familien i centrum" handler det om at flytte blikket fra problemerne og i stedet for sætte fokus på familiens ressourcer. Det fortæller børne- og ungdomskonsulent Henriette Duus Kirk, socialrådgiver og leder af projektet Lotte Rasmussen og psykolog Marie Louise Dessau.

Projektet "Familien i centrum" skal hjælpe anbringelsestruede familier med at definere deres problemer i en størrelsesorden, de kan håndtere – og give dem mod på selv at løse dem.

Der er næppe nogle forældre, der ikke i perioder synes, at tilværelsen kan være ganske svær at håndtere. Men når det gælder de familier, som får hjælp af projektet "Familien i Centrum", har problemerne med tiden vokset sig så store, at forældrene står lige på vippen til at få anbragt et barn.

Som forældre kan man nemt komme til at føle, at man har fejlet, og at systemet nu tager over for at råde bod på alt det, man har gjort forkert.

I projektet "Familien i Centrum" bliver den oplevelse imidlertid vendt på hovedet. Projektet skal bringe familien på banen igen ved at hjælpe dem til at kunne overskue og derefter tage fat på at løse deres problemer:

Hele familiens trivsel

"Nogle familier har været i systemet i mange år, og det har ikke battet meget. Det er typisk familier med meget komplekse problemer. Hvis en far i en familie er traumatiseret, så ville man typisk i traditionelt forvaltningsregi sige, at han skal behandles for traumatisering. Men det er et næsten uopnåeligt mål – og det er svært at få familien til at arbejde på

noget så håbløst. Derfor forsøger vi ikke at gøre faderen ikke-traumatiseret, men at få familien til at fungere bedre på trods af faderens problemer. Det giver håb og tro i en familie at gå i gang med at løse noget, der er opnåeligt," siger Henriette Duus Kirk. Hun er børne- og ungekonsulent på Socialcentret Nørrebro, men er udstationeret i "Familien i Centrum".

Arbejdet med familierne i "Familien i Centrum" bygger på den systemiske tænkning. Den indebærer, at man aldrig kan se mennesker isoleret, men at man skal se på den kontekst og de mønstre, de indgår i. Samtidig er blikket rettet mod vekselvirkningen i de systemer og relationer, det enkelte menneske indgår i. Det betyder, at der ikke er fokus på årsag-virkning, men på hvad der fastholder mennesker i deres handlinger, og hvad der kan få dem til at ændre sig.

"Projektet skal vise, om man kan rykke mere, når man med en systemisk og anerkendende tilgang, koncentrerer sig om hele familiens trivsel. Frem for at se på, at der er én i familien, der har et problem, ser projektet på, at der er noget i familien, der ikke virker," siger psykolog i projektet Marie-Louise (Malou) Dessau.

Handlekraften skal tilbage til familierne

Ud til alle socialcentre

Projektet kører frem til 2008 og har otte fastansatte medarbejdere. Dertil kommer otte medarbejdere fra forskellige socialcentre, som er "udstationeret" i uddannelsesstillinger i omkring et år, hvor de får den særlige tilgang bag projektet helt ind under huden. Tanken er, at de udstationerede medarbejdere skal tage den anerkendende og systemiske tilgang med sig tilbage til socialcentret. Dermed skal de sørge for at der bygges bro fra projektet til socialcentrenes virkelighed.

"Det er interessant, hvordan læringsdelen er struktureret. Alle har jo været gennem masser af kompetenceudviklingsforløb, som man bare ikke når at bruge i en travl hverdag. Men her får nogle få det meget intense forløb, mens de øvrige ansatte på socialcentrene får en kortere indføring i tankegangen på 12-14 dage. Det er en helt ny måde at implementere på," siger socialrådgiver og leder af projektet Lotte Rasmussen.

I den første periode kommer de udstationerede medarbejdere fra Nørrebro, Amager, Valby og Bispebjerg socialcentre, men i løbet af de tre år, skal projektet nå alle socialcentrene.

Skal have ansvaret tilbage

Det anerkendende aspekt i projektet

At spørge på en anden måde:

Grundpræmissen er anerkendelse og nysgerrighed på familiens perspektiv. Spørgsmålene kan være: Hvad vil I gerne have hjælp til? Hvis I fik den støtte, I ønsker til at håndtere problemerne, hvilken slags støtte ville det så være? Hvad ville så blive anderledes i jeres familie? Hvad ville være et tegn på, at tingene går den rigtige vej? Hvem ville lægge mærke til det? Hvad ville de se?

betyder, at familierne bliver betragtet som eksperter på deres eget liv.

"Vi anerkender, at familierne selv har nogle ressourcer, selv om de har problemer. Og vi møder rigtig mange, der siger, at de føler, der aldrig rigtigt er blevet lyttet til dem før, at de ikke er blevet taget alvorligt. Her har deres mening en betydning - vi tror på dem," siger Lotte Rasmussen. Og Henriette Duus Kirk tilføjer:

"Det er virkelig gået op for mig, hvor meget, vi har manglet ressourcetilgangen i forvaltningen. Det er noget, vi har glemt i vores vaner og kultur. For mange forældre er det en aha-oplevelse, at de selv har noget at byde på. Hvis jeg siger: "Jeg kan høre, at I er gode til at lave ting sammen med jeres søn", så kommer det tit som en overraskelse for dem, for de har hørt så lidt af det," siger hun.

De har alle tre prøvet at arbejde i det traditionelle system og ved godt, hvorfor man her kan have en tendens til at løfte pegefingeren i stedet for at stole på familierne.

"Som sagsbehandler sidder man jo i en myndighedsrolle, og man er ansvarlig for, at børnene i familien har

det godt og trives. I projektet prøver vi at tænke fremad og tro på, at familien kan klare det. Og familierne har jo den ansvarighedsfølelse, som dog nogle gange er blevet minimeret af, at andre har taget over. Det kan jo ikke være rigtigt, at jeg som professionel skal være mere bekymret for moderens barn, end hun selv er. Det gælder derfor om, at jeg skal give hende plads til at være bekymret. Jeg har opdaget, at hvis jeg læner mig lidt tilbage, så læner hun sig frem," siger Malou Dessau, der dog også påpeger, at det indimellem kan kræve is i maven hos medarbejderen.

Spørg på en anden måde

Ingen løsninger er givet på forhånd. Det er noget af det, der kan være sværest, når man arbejder ud fra den systemiske tilgang. Som medarbejder ved du ikke, hvad der vil virke i den enkelte familie. Derfor er det vigtigt at være nysgerrig – både når det gælder målet og vejen dertil.

Henriette Duus Kirk fortæller om en far og en sagsbehandler, der var kørt fast i en sag om sønnens skole. Faderen mente, at sønnens skole var problemet, mens sagsbehandleren så faderen som problemet. Faderen var flere gange gået fra et møde i vrede.

"I stedet for at tale om, hvem der havde skylden, talte vi med faderen og sagsbehandleren om, hvad målet var for drengen og hans skolegang. Vi fandt i fællesskab frem til, hvad problemet bestod i, og blev enige om, hvad der skulle til for at løse problemet. Tit handler det om, at man skal prøve at stille spørgsmålene på en anden måde. Måden, du spørger på, kan åbne op og sætte ting i gang," siger hun.

Ekspert i systemisk tænkning mener ingen af dem, at de er blevet. Men mindre kan også gøre det. Faktisk står det enhver frit for at prøve sig frem med at være nysgerrig og anerkendende i det daglige arbejde.

Mister man lidt af sin faglige stolthed, når man ikke længere er den, der kan fortælle familierne, hvordan de løser deres problemer?

"Nej", svarer de samstemmende, "for vi får bedre resultater".

Af Helle Rasmussen

Foto: Michael Daugaard

FAKTA

"Familien i Centrum" er et forebyggelses- og metodeudviklingsprojekt, forankret i Projektkontoret.

Projektet, der blev etableret som et nyt tilbud i sommeren 2005, skal støtte sårbare børnefamilier i at forblive samlet gennem en målrettet og intensiv indsats for at styrke familiens og netværkets egne ressourcer og muligheder.

Familierne er typisk i behandling et par gange om ugen i et halvt år. Enkelte dog længere.

På Projektkontorets side på knet kan du læse mere om også andre dele af projektet.

Se under Opgaveløsning, Projekter.